

ροτροφί¹⁰ μου κουδέλια γέννημα¹¹ εἴκοσι καὶ δύο σιτάρι¹² καὶ δύο κουκία καὶ τρία¹³ λούπι(ν)α λίτρες τυρὶ τρι¹⁴ (άν)τα κρετήρια λάδι εἴκο¹⁵ σι πέ(ν)τε καὶ ἓνα + λα-
νο¹⁶ μα + τ¹⁷ Ἀγιγ(ι)ω(ρ)γίου καὶ¹⁷ τῇ καλῇ σουκέα τοῦ¹⁸ χειμαδίου καὶ ἓνα στε¹⁹ δά-
ρι + παγου στα + καὶ δύο²⁰ ο δέματα λινάρι καὶ²¹ δύο λίτρες παπάκι καὶ ὁ²² ποιος ξε-
(β)γῇ νὰ χάνῃ τὸ²³ δικό του καὶ ν᾿ἄχῃ καὶ τῇ²⁴ κατάρα.

²⁵ † [κε εγο]γερο σαπατσα μαρ²⁶ τηρας.

²⁷ † κε εγο νηκολης εγ(ρ)α²⁸ ψα.

8. τοὺς γιουός.

Β'.

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου. Ἀμήν· ἔτος τῇ(ς) αὐτοῦ γεννήσεως.

² 1829 ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίου 30 ἐν Καρέα.

³ Εὐρισκόμενος ἐγὼ ὁ γέρων Στράτης Τσιμπιδάρος εἰς βαρετάτην ἀσθένειαν καὶ φο⁴ βούμενος τὸν θάνατον καὶ τὸ πικρὸν ἐκείνο{ν} ποτήριον, μήπως καὶ ἔλθῃ αἰφ(ν)ίδιος καὶ ἀρπάσῃ τὴν ἐ⁵ λεεινήν μου ψυχὴν καὶ ὑπάγω ἀδιόρθωτος, τῶρα ἔχοντας τὸ νοῦν σῶσον καὶ τὰς φρένας καὶ τὴν γλῶτταν⁶ εὖλαλον ἐπροσκάλεσα τὸν ἐφημέριόν μου πατήρ καὶ τοὺς παρόντας συνευρεθέντας νὰ γράψω τὴν⁷ παροῦσαν μου διαγωγὴν καὶ ὕστερήν μου παραγγελίαν. Πρῶτον ἀνατίθῃμι, παραδίνω τὴν ἐλ⁸ εινὴν μου ψυχὴν ἐν χερὶ θεοῦ· ὁμοίως καὶ τὸ ἀναγές καὶ μεμολυ{ν}σμένον σῶμα. Δεύ-

φεύγετο, διότι τὰ τοῦ γεροτροφίου κτήματα διεκανονίζοντο ἐξ ἀρχῆς κατὰ ἰσομοιρίαν διαιτῇ, ὥστε νὰ πίπτῃ ἀγροανάπαυσις κατὰ τὸ ἥμισυ καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπὶ τοῦ ὅλου. Ἐνταῦθα ἡ γραῖα μήτηρ δίδει τὸ γεροτρόφι της εἰς τὸν υἱὸν «Στρατήγῃ μὲ τῇ νύφῃ της καὶ τοὺς γιουός των» διὰ γραπτῆς συμφωνίας, ἀσύνητες, διὰ νὰ λαμβάνῃ εἰς εἶδη καθοριζόμενα τὰ τῆς διατροφῆς της, ἐπὶ ποινῇ δὲ ἀκυρώσεως, εἰς περίπτωσιν μὴ ἐκπληρώσεως τῶν συμφωνηθέντων. Τοιαύτης ἐννοίας εἶναι ἡ φράσις: «ὁποιος ξεβγῇ νὰ χάνῃ τὸ δικό του». Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἠθικῇ καταδίκῃ: «καὶ ν᾿ἄχῃ τὴν κατάρα». Τοὺς παλαιότερους χρόνους οἱ γέροντες γονεῖς, ἰδίᾳ ἡ γραῖα μήτηρ, μὴ συγχρωτιζόμενοι πρὸς τὰς νύμφας των, διέμενον κατὰ μόνας, ἀποζῶντες ἐκ τοῦ «γεροτροφίου» ἢ τῆς «ἀλοκοπῆς». Πρβλ. ΜΑΟΥΡΕΡ Γ., ἐνθ' ἀνωτ. τ. Α σ. 242, 245, 281, ἐνθα περὶ πατρικῆς ἐξουσίας, διανομῆς καὶ διατροφῆς ἐν Μάνῃ. Ὁμοίως καὶ Ι. ΠΑΤΣΟΥΡΑΚΟΝ, Ἡ Μάνη καὶ οἱ Μανιάται. Ἐν Πειραιεὶ 1910 σ. 59, ἐνθα περὶ κληρονομίας θηλέων. Ὁ Ἰ. Π. γενικεύει, ἀνακριβῶς, ἔθιμον ἀποκλεισμοῦ τῶν θηλέων ἀπὸ παντός κληρονομικοῦ δικαιώματος, ὅπερ ἴσχυεν εἰς τινα χωρία τῆς Μέσα - Μάνης, δι' ὁλόκληρον τὴν Μάνην.

Β'.

¹) Διαγωγή. Τὸ πρῶτον, νομίζω, χρησιμοποιεῖται ἡ λέξις «διαγωγή» ἀντὶ τῶν συνήθων: Διαθήκη, παραγγελία, ἀπόφασις, ὁρισμός. Ὁ ἀποθνήσκων ἄνευ διαθήκης, ἐλέγετο ὅτι ἀπέθανεν «ἀδιόρθωτος» (Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΕΡΑΜΕΩΣ, Περὶ τῆς τρίτης Πατριαρχίας Συμεὼν τοῦ Τραπεζουντίου [Δ.Ι.Ε.Ε. τ. 3 (1889) σ. 480]: «Ὁ πατριάρχης Συμεὼν ὁ Τραπεζούντιος . . . ἀμὴ ἀπέθανεν ἀδιόρθωτος». Ὁμοίως ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας ἐλέγετο καὶ «ἀδιάτακτος». (ΣΤ. ΣΚΟΠΕΤΕΑ, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 85): «στείλῃ ὁ φοβερός κριτὴς καὶ πάρῃ τὴν ἐλεεινὴν μου ψυχὴν καὶ πάω ἀδιάτακτῃ».



τερον⁹ ἀφί{νη}νω τὴν τελείαν συνχώρησι πασῶν τῶν χριστιανῶν, ὅσοι μὲ ἐκαλοποιήσαν καὶ ὅσοι μ¹⁰ ἐκακοποίησαν ὅλων ὁμοῦ, ἅς μὲ συνχωροῦν καὶ ὁ θεὸς συγχωρήσειν αὐτούς. Τρίτον ἀφίνω τὴν εὐ¹¹ χὴν μου εἰς τὰ παῖδια μου καὶ εἰς τὰς νουφάδες μου καὶ εἰς τὰ ἐγγόνια καὶ εἰς τὰ ἀνίψια μου¹² καὶ ἅς {σ} ἔχουν τὴν εὐχὴν μου καὶ ἅς εἶναι καλὰ ὁμοίως καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς μου καὶ εἰς ὅλους¹³ μου τοῦ(ς) χωριανούς. Ἔτερα διορίζω τὰ παῖδια μου διὰ τὴν ἁμαρτωλὴν μου φυγὴν νὰ δώ¹⁴ σουν τοῦ δεσπότη μας ἁγίου Καριουπόλε{οπολε}ως γρόσια 20, τοῦ πνευματικοῦ Γιεργού¹⁵ λα τὴ ρασέα μου καὶ νὰ δώσῃ γρόσια 10 τοῦ παπᾶ Ἰωάννη νὰ δώσουν ἓνα βρα¹⁶ χί, τοῦ παπᾶ Παναγιώτῃ ἓνα ποκάμισο. Ὁ πνευματικὸς τὰ δέκα γρόσια

¹⁴) Καρυούπολις· Παλαιὰ πόλις, πολυάνθρωπος τῆς Κάτω ἢ Ἀνατολικῆς Μάνης. Παραδίδεται τὸ πρῶτον τῷ 821/22 μ.Χ. εἰς τὸν «Βίον τοῦ ἁγίου Φιλαρέτου» τοῦ Παφλαγόνο, τὸν ὁποῖον ἔγραψεν ὁ ἑγγονος αὐτοῦ Νικήτας ὁ Ἀμνιάτης, «ἐν ἐξορίᾳ ὧν ἐν Πελοποννήσῳ, ἐν Καρυουπόλει»: Μ - G. FOURMY ET M. LEROY, *La vie de Saint Philarete (Byzantion)*, τ. IX (1934) σ. 165,28). Τὰ ερεῖπια τῆς ἀρχαίας πόλεως κεῖνται πλησίον τοῦ χ. Βαχός. Παραδόσιν τῶν αἰτίων τῆς καταστροφῆς τῆς διέσωσεν ὁ Ἀθ. Πετρίδης (*Πανδώρα*, K (1870) σ. 431α). Ἐξοχὴ τοῦ χ. *Τσεροβά* νῦν λέγεται *Παλαιὰ Καρυούπολις*. (Ι. ΝΟΥΧΑΚΗ, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 757. Ἐκ Κ. προήρχοντο οἱ εἰς Ζάκυνθον μεταναστεύσαντες τὸ 1522 Κοντόσταβλοι. - (Δ. ΒΑΓΙΑΚΑΚΟΥ, Μελισσηνοὶ καὶ Κοντόσταβλοι, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 159 καὶ 160. Νέα Καρυούπολις μετωνομάσθη εἰς νεωτέρους χρόνους τὸ χ. *Μινιάκοβα*. - (Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ, *Νυχλιᾶνοι* σ. 202). Ἡ Ἐπισκοπὴ Καρυουπόλεως ἦτο μία ἐκ τῶν δύο ἐπισκοπῶν τῆς Μάνης, ὑπαγομένη, τὸ μὲν εἰς τὴν Μητρόπολιν Λακεδαιμονίας, ἄλλοτε δὲ εἰς τὴν τῆς Μονεμβασίας (Ν. Ἑλληνομνήμων, τ. 3 (1906) σ. 118). Ἐσφαλμένως ὁ Π. Ζερλέντης ἀνέγραψεν ὅτι δὲν καταλέγεται ἐν ταῖς πρὸ τῆς ἀλώσεως ἐκθέσει (Π. ΖΕΡΛΕΝΤΗ, *Τάξις ἱεραρχικὴ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν*. Ἡ Μητρόπολις Ζαρνάτας καὶ αἱ ἐν Μάνῃ Ἐπισκοπαί. Ἐν Ἐρμουπόλει 1922 σ. 35). Εἰς κώδικα τοῦ ΙΕ' αἰ. μεταξὺ τῶν Ἐπισκοπῶν Πελοποννήσου, ἀναφέρεται καὶ ἡ Ἐπισκοπὴ Κ. (Ν. Ἑλληνομν., 6 (1901) σ. 181. - Γ. Ι. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, Ἐπίτομος Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις 1938 σ. 314).

¹⁴) Γιεργούλας· Ἀντὶ Γιωργούλας· Οἶκογ. καὶ νῦν Γεωργουλέα ἐν Βοιτύλῳ, ὡς ἀπόγονος τῶν Στεφανοπούλων. - Π. ΚΑΛΟΝΑΡΟΥ, *Μεγάλῃ Ἑλλάδι*, σ. 186, σημ. 1.

¹⁵) Ρασέα ἢ χονδρὸν τρίχινον ἢ μάλλινον ὕφαντον χειμερινὸν ἔνδυμα, ὡς τὸ ράσον, μετὰ κουκούλας ποιμενικὴ κάππα). Γνωμικὸν τῆς Μάνης λέγει: Εἶδες τζοπάνη νὰ γενῇ Ποτέ σου τιμονιάρης / Γιατὶ ἔχει τράγινη ρασιὰ / Καὶ δερματένια σκούφια. (*Πανδώρα*, K (1870) σ. 197α). Καὶ παροιμία ἐν Μάνῃ: Μέσα ἀπὸ τὴ ραχιά, βρίζου καὶ τὸν Πασᾶ. (Ἐπὶ ἐκείνων, οἵτινες κάμνουν τὸν γενναῖον, μόνον ὅταν εὐρίσκωνται ἐν ἀσφαλείᾳ). Ἀλλαχοῦ: Βάστα τηνε τὴν ρασιάν σου, θέλ' ἅς βρέξῃ, θέλ' ἅς χιονίσῃ (Κάρπαθος). (*Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ*) καὶ ἐπώνυμον ἐν Ζακύνθῳ, *Ρασέας Νικόλ*. - (Α. ΖΩΗ, *Λεξικὸν Ζακ.* σ. 944α)

^{15/16}). Βρακί τό. Οἱ Μανιάται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους Μοραίτας ἐφόρουν τὴν νησιωτικὴν βράκαν, χρώματος βαθέος κυανοῦ (γεράνιο). Τὸ λέγει καὶ τὸ μοιρολόγι τοῦ Βαρκλαντῆ, ὅστις ἐφονεύθη εἰς τὴν Τριπολιτσᾶν κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν:

Μὲ τὸ γεράνιο του βρακί / Καὶ μὲ τὴ κουμπουρίτσα του, / Καὶ μὲ τὴ μαχαιρίτσα του, / Πουκάμισο μεταῖξωτό, / Μαζο' ἴσα μὲ τὸν ἀφαλὸ (*Πανδώρα*, ΙΣΤ (1866) σ. 540α). Οἱ Μανιάται, οἱ μεταναστεύσαντας εἰς Κορσικὴν ἐκαλοῦντο παρὰ τῶν Κορσικανῶν «οἱ Τουρκομερίταις

νά τὰ¹⁷ βάλῃ εἰς τὴ Γαταφυγίωτισσα καὶ νὰ δώσουν καὶ τὰ παιδία μου ἄλλα δέκα πέντε. 50 γρόσια¹⁸ νὰ δοθοῦν εἰς τὴν Παναγία στὰ Κοιμητήρια καὶ φτιαστὴ νεκροκρέββατο καὶ νὰ κουρасса¹⁹ νωθῇ, νὰ πορτιαστῇ²⁰ στοῦ Στεφανόπουλου τὸ Μοναστήρι γρόσια 10, στὸν Προφήτην Ἡλίαν γρό(σια) 5²⁰, στὴ Σπηλαιώτισσα γρόσια 5,

μὲ ταῖς πλατέαις βράκαις καὶ τοὺς κόκκινους στήθους». (N. ΦΑΡΔΥ, "Υλὴ καὶ σκαρίφημα σ. 75). Κατ' ἐξαίρεσιν οἱ Μαυρομιχαλαῖοι ἐφόρουν εἰς τὴν ἐπανάστασιν φουστανέλλαν (CH. SWAN, Journal of a voyage up the Mediterranean τ. 2 (1829) σ. 202).

¹⁷) *Καταφυγιώτισσα* ἢ Μονὴ Καταφυγίου, τιμωμένη εἰς τὸ ὄνομα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἀπέχει τῆς Καρυνπόλεως 1.45' - (I. ΝΟΥΧΑΚΗ, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 757. - Ε. ΚΟΦΙΝΙΩΤΟΥ, Ἡ Ἐκκλησία ἐν Ἑλλάδι. Ἐν Ἀθήναις 1897 σ. 70).

¹⁸) *Νεκροκρέββατο* τό κυρίως τὸ ἐπίμηκες ἐπιπλόν, εἰς ὃ ἀποθέτουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸ φέρετρον κατὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ φέρετρον, ὅπως πιθανῶς ἐνταῦθα.

^{18/19}) *Κουρασανωθῇ* ρῆμα κουρασανώνω = κατασκευάζω καὶ ἐπιχρίω δάπεδον ἐξ ἀργιλώδους χώματος ἢ τετριμμένης κεράμου (κουρασάνι) ἢ ἀσβέστου μετ' ἄμμου.

¹⁹) *Πορτιαστῇ* πορτιάζω = κατασκευάζω καὶ τοποθετῶ θύραν.

¹⁹) *Στεφανοπούλου τὸ Μοναστήρι* οἱ Στεφανόπουλοι ἦσαν μεγάλη οἰκογένεια τοῦ Οἰτύλου, ἀνάγοντες τὸν γενάρχην εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκογένειαν τῶν Κομνηνῶν τῆς Τραπεζοῦντος (D. COMNENE, *Precis historique de la maison imperiale des Comnenes*, Amsterdam 1780 σ. 75 κ.έ. - G. COMNENE, *Sur la Grèce*, Paris 1831 σ. 31 κ.έ. - Π. ΚΑΛΟΝΑΡΟΥ, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 126 κ.έ., ἔνθα καὶ ἄλλη βιβλιογραφία.).

Ὁ Στέφανος Κομνηνὸς ἀνήγειρε Μονὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου παρὰ τὸ Οἰτύλον, ἐντὸς χαράδρας ἐπὶ κορυφῆς λόφου τινὸς ἀπόπτου, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὡς εὐχαριστήριον διὰ τὴν νίκην, ἣν ἤρε κατὰ τῶν Τούρκων. - (N. ΛΑΣΚΑΡΗ, *Περὶ τῆς Μάνης καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς*. Ἐν Ἀθήναις 1877 σ. 9). Παράδοσις κτίσεως τοῦ Μοναστηρίου καὶ παρὰ N. ΦΑΡΔΥ, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 14).

Εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους ἀκούεται καὶ ὡς Μονὴ Τσίγκου (*Πανδώρα*, Κ. (1870) σ. 432) ἢ Μονὴ Πετρουλιάνων. - (N. ΚΑΤΣΙΚΑΡΟΥ, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 80-81).

¹⁹) *Προφήτης Ἡλίας* ναῖσκος, μετόχιον Παν. Τάφου ἐν Καρέα. Ἀνήγειρε τοῦτον διὰ ψυχικὴν του σωτηρίαν ὁ Ἡλ. Λιαράκος περὶ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος (1760), ἀφιερῶσας καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ. Τὸν ναὸν καὶ τὰ κτήματα μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἡ μήτηρ του ἀφιέρωσε εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον (Γ.Α.Κ. Μοναστηριακὰ Φάκ. 456).

²⁰) *Σπηλαιώτισσα* ἢ μονὴ τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου ἢ ἡ Σπηλαιώτισσα, κειμένη μεταξὺ τῶν χ. Κελεφᾶς - Γέρμας - Κρυονερίου ἀπέχει δὲ δύο ὥρας ἀπὸ Οἰτύλου. Εἶναι ἐκτισμένη εἰς σπήλαιον ἐντὸς κρημοῦ. - Α. ΜΑΜΟΥΚΑ, τὰ Μοναστηριακὰ. Ἐν Ἀθήναις 1859 σ. 159. - Θ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 72.

²⁰) *Τζοτάκου Ἅγιος Νικόλαος* ναῖσκος εἰς χ. Γέρμαν - Οἰτύλου, ἔνθα καὶ συνοικισμὸς Τσοτιάνικα. Τσοτάκος ἦτο καὶ ὁ Μακεδονομάχος Καπετὰν Γέρμας, ὁ ἐνδόξως πεσὼν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Καλογερικοῦ (Λειψίστης) τὴν 16ην Ἀπριλίου 1907. - (Γ. ΓΙΑΝΝΑΚΑΚΟΥ - ΡΑΖΕΛΟΥ, *Οἱ ἐθελοντικοὶ ἀγῶνες τῆς Μάνης διὰ τὴν ἐλευθερίαν (1840-1940)* σ. 74 κ.έ.

²⁰) *Κάλιαζη* ἢ τοπωνυμία ἄνωθεν τοῦ χ. Γέρμας, ἔνθα ἐρείπια καταστραφέντος χωρίου, ὅπερ, κατὰ τὴν παράδοσιν, κατεστράφη ὑπὸ τῶν ἄλλων Μανιατῶν, διότι ἦτο κέντρον κουρσάρων. «Χορὴο κάληαζη», ἀναγράφει εἰς τὸ χειρόγραφον αὐτοῦ ὁ Λαγιατῆς ἱατρός Παπαδάκης μεταξὺ τῶν χωρίων εἰς τὰ ὅποια ἤσκει τὴν ἱατρικὴν του τέχνην, ὑπὸ χρονολογίαν

στοῦ Τζοτάκου εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον γρόσια 5, στὴ Γγάλιαζη ἄλλα²¹ 5, στὴν Κόζια τὸν Ἅγιον Γεώργιον γρόσια 5 νὰ δώσουν τὰ παιδία μου. Ἀκόμα γρόσια τρακό²²σια πενήτα ἢ σὲ κερία, ἢ σ' ἐλεημοσύνη ὅθεν γνωρίζουν. Τέλος τῶν ψυχικῶν. Διορίζω τα²³ τὰ παιδία μου ἂν θέλῃ ὁ Γεώργης νὰ ἔλθῃ νὰ κάθεται ἐδῶ, καλῶς· ὅχι καὶ δὲν θέλῃ,²⁴ μόνε θέλῃ νὰ πουλήσῃ, νὰ ἔχῃ τὸ κῦρος ὁ Ἡλίας νὰ {ν} τὰ παίρνῃ πρὸς ἐξήντα γρόσια²⁵ τοῦ κουβελίου τὸ μερίδιόν του, τὰ κλαδιὰ τὰ ἡμερα θέκα γρόσια τὸ ἓνα. Ἐρωτήθη²⁶ καὶ διὰ τὰ ἀνακακώματά μας, νιτερέσια καὶ μιλῶ κατὰ θεόν, θεόφυχα. Ὁ Ἡλί²⁷ας Ντουβάκης μὲ ἀποκριθῇ ἐνγράφως νὰ μοῦ ξεμπερδέψῃ τὸ νιτερέσιο, ὅπου μὲ²⁸ χρεωστῇ εἰς τοὺς 1817, Σετεμβρίου α', ἦτον ἡ ὁμολογία γιὰ γιναμένη γρόσια²⁹ 209, λέγω διακόσια-9-καὶ ὅταν μὲ ἤρε ἡ συφορά,

1727 (Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ, ἔνθ. ἄνωτ. σ. 209). Ὁ Νηφάκης δὲν μνημονεύει τὴν Κ. Ἄρα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1727 - 1790 θὰ κατεστράφη τὸ χ. Κάλιαζη.

²¹) Ἅγιος Γεώργιος Κόζιας. Μονὴ διαλελυμένη εἰς τὸ χ. Κουλούκια τοῦ τ. δ. Μαλευρίου· ταύτην ἐνέμετο μέχρι τοῦ 1852 ὁ ἱερομόναχος Οἰκονόμος Κανάκης (Γ.Α.Κ. Μοναστηριακά, Φάκ. 449 καὶ Ι. ΝΟΥΧΑΚΗ, ἔνθ' ἄνωτ. σ. 761). Σήμερον ἰδιοκτησία οἴκογ. Κουάκη· καὶ συνοικισμὸς Κόζια, ὅπου καὶ ὁ πύργος τῆς οἴκογ. Κουάκη. (Ν. ΚΑΤΣΙΚΑΡΟΥ, ἔνθ' ἄνωτ. σ. 80)

²⁴) Κῦρος, τό· δικαίωμα, ἡ προτεραιότης.

²⁵) Κουβέλι, τό· τοῦ κουβελίου τὰ ἔντροπα, τῆς κούπας τὰ καβάθια (παροιμία ἐν Μάνῃ). Τὸ κουβέλι ἦτο μέτρον σιτηρῶν 22 ὀκάδων, τὸ καβάθι 5, ἡ δὲ κουῖπα 1. Συνείθιζον ἐν Μάνῃ εἰς προτέρους καιροὺς νὰ δανειζωσιν εἰς εἶδη καρπῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ λαμβάνουν τὸ ἐν τρίτον ὡς τόκον τοῦ ἐπιστρεφόμενου ποσοῦ. Μεταφορικῶς ἡ παροιμία, λέγεται ἐπὶ ἀνθρώπων, οἵτινες, πράξαντες κακά, ἐτιμωρήθησαν κατὰ τὰς πράξεις αὐτῶν καὶ μὲ τόκον. (Πανδώρα, ΚΒ (1872) σ. 463β).

²⁵) Κλαδιὰ τὰ ἡμερα. Ἀντί, τὰ καρποφόρα δένδρα.

²⁶) Ἀνακατώματα, τά = ραδιουργία, σκάνδαλον (Ἱστορικὸν Λεξικόν, Ἀκαδ. Ἀθηνῶν ἐν λ. Β)5

²⁶) Νιτερέσια (Ἱταλ.) ἰντερέσιο = διαφέρον.

²⁶) Θεόφυχα· λέξις καὶ σήμερον ἐν χρήσει, σημαίνουσα «ἀπὸ θεοῦ καὶ ψυχῇ», εὐσυνειδήτως.

²⁷) Ντουβάκης· ἐπώνυμον· καὶ σήμερον εἰς χ. Σταυρὶ Μ. Μάνης ἐπών. Ντούβας ἢ Ντουβάκος.

²⁹) Ἡ ἐν τῇ διαθήκῃ φράσις: «ἐχαλάστηκαν τὰ σπιτία μου» φέρει ἐν ἑαυτῇ ἱστορικὰ στοιχεῖα. Κατὰ τὴν διασωθεῖσαν παράδοσιν τῆς οἰκογενείας, ὁ «χαλασμός» τῶν σπιτιῶν τῶν Τσιμπιδάρων προῆλθεν ἐκ τῆς συγκρούσεως τῆς οἰκογενείας μετὰ τῶν Μαυρομιχαλαίων. Διασώζεται μάλιστα ἔκτοτε εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Τσιμπιδραϊκῶν σπιτιῶν καὶ ἡ βόμβα, ἡ προξενήσασα τὴν καταστροφὴν. (Τὴν παράδοσιν αὐτὴν ὀφείλω εἰς τὸν δισέγγονον τοῦ διαθέτου σεβαστόν μου Πότην Τσιμπιδάρων, τ. βουλευτὴν καὶ δημοσιογράφον).

Τὸ ἔτος 1816 ὁ Πέτρος Πιέρου Μαυρομιχάλης ἀνέλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ Μπᾶς - Μπογοῦ τῆς Μάνης, διαδεχθεὶς τὸν καθαιρεθέντα ὑπὸ τοῦ Σερεμέτ μπέη Θεοδωρόμπεη Γρηγοράκη. Τὸ Μπηνλίκιον τότε ἐταράσσεται ὑπὸ τῶν ἀντιθέσεων, τῶν συγκρούσεων καὶ τῶν στάσεων τῶν κατὰ τόπους Καπεταναίων, διὸ καὶ ὁ Καπουδὰν πασᾶς εἰσηγήθη τὸν διορισμὸν τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη, ὡς τοῦ ἰσχυροτέρου Καπετάνιου (Α. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ, ἔνθ' ἄνωτ. σ. 223).

Ὁ νέος Μπέης διὰ συντόνων μέτρων ἐπαγίωσε τὴν θέσιν του καὶ ἐπέβαλεν τὴν ἡσυχίαν καὶ τάξιν. (Γ. ΦΡΑΝΤΖΗ, Ἐπιτομὴ τῆς ἱστορίας τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος τ. Δ



ὅπου ἐχαλάστηκαν τὰ σπίτια³⁰ μου, ἐχάθη τὸ πρᾶγμα μου, ὅλον ὅ,τι καὶ ἂν εἶχα ἐτότε, ἐχάθηκα καὶ οἱ ὁμολογίες μου³¹ ὅπου τὸ ἤξεύρει ὅλος ὁ Βοίτυλος καὶ τὰ λοιπὰ χωρία. Τὰ χωράφια τοῦ Γάτου ὅπου τὰ βάλα³² με εἰς τὴν ὁμολογίαν τὸ ξεχώρησά του τοῦ Βάκη, ὅτι χωράφια στὸ Βοίτυλο δὲν³³ θέλω διὰ πέντε γρόσια τοῦ κουδελίου, ἔτσι τοῦ εἶπα, ἀλλὰ θέλω γρόσια³⁴ ὅτι ἐσένα δάνεισα καὶ σένα γυρεύω· ἔξῃ κεφάλια πρόβατα μου θέλει ὁ Λύρης³⁵ ἀπὸ Βαχό· τοῦ Ληγοράκου ἀπὸ Ἀρχοντικὸν εἶμαι ἀπομεινεμένος γρόσια 30,³⁶ θεόψυχα. Τὸ ἀλῶνι ὅπου γυρεύει ἡ Κάτζαινα, ἐκεῖ μερίδιον δὲν ἔχει, θεόψυ³⁷ χα. Τὸ σπίτι ὅπου <ἐπού>λησε ἡ Κάτζαινα τοῦ Σιρόκου, εἶναι τὸ μισὸ δικόν μου· ἂν ἐ³⁸ δόθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίᾳ διὰ ψυχικὰ νὰ μὴ γυρεύουν τὰ παιδία μου, ὅχι νὰ γυ³⁹ ρεύουν. Ὅποιον ἀπὸ τὰ παιδία μου παρέδῃ τὴν ἐντολήν μου, θελήσει νὰ βᾷ⁴⁰ λη{ν} σκάνδαλον, νὰ ἔχῃ τὴν κατάραν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναχρά<ν>του Αὐτοῦ⁴¹ Μητρὸς καὶ πάντων τῶν Ἀγίων. Ἀμήν.

⁴² διακουμῖς μασουράκος επικίρον τι αλιθία.

(1841) σ. 86, Α. ΓΟΥΔΑ, Βίοι παράλληλοι: Μαυρομιχάται τ. ΣΤ (1874 σ. 121 κέ. ΣΤ. ΣΚΟΠΕΤΕΑ, Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης [Ἐφ. Ἡχώ τῆς Μεσσηνίας 1-4-1951 σ. 1].

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἰσχυρὰ σώματα ὑπὸ τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Πετρόμπεη Κυριακούλην καὶ Ἰωάννην, τὸν ἐπονομαζόμενον Κατσην, διεξήγαγον πολεμικοὺς ἀγῶνας ἀπὸ τῶν Κιτριῶν μέχρι τοῦ Μαραθωνησίου (Γύθειον), μέχρις οὗ παγιώσουν τὴν ἡγεμονίαν τῆς οἰκογενείας τῶν· Εἰς τὴν σειρὰν αὐτῶν δέον νὰ συγκαταλέξωμεν καὶ τὴν σύγκρουσιν πρὸς τὸν ἀντίπαλον πρόκριτον τῆς Καρέας Στράτην Τσιμπιδάρον, ὃν καὶ νικήσαντες προέβησαν, κατὰ τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν, εἰς τὸν χαλασμόν τῶν σπιτιῶν τοῦ ἀντιπάλου τῶν.

³¹) Βοίτυλος. Ἡ γνωστὴ ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου Λακωνικὴ πόλις Οἰτύλος (βλ. ΣΤ. ΣΚΟΠΕΤΕΑ, Τὸ Οἰτύλον. [Ἐφ. Ὁ Φάρος τῆς Λακωνίας, 1-40-1953 φ. 7 σ. 1].

³¹) Γάτου· ἐπων. Εἰς ἐκ τῶν ἐπτὰ υἱῶν τοῦ Πέτρου Medici, προκρίτου τῆς Μάνης, ἐλέγετο Γάϊος ἢ Γάτος. Ἐξ αὐτοῦ λέγεται ὅτι κατὰγεται ἡ νῦν οἰκογένεια Γάτου ἢ Γατέα τοῦ τ.δ. Οἰτύλου. (Γ. Α. ΓΙΑΝΝΑΚΑΚΟΥ - ΡΑΖΕΛΟΥ, Οἱ ἀγῶνες τῆς Μάνης διὰ τὴν ἐλευθερίαν (1453 - 1821). Ἀθῆναι 1948 σ. 68. «Γάτος Φραιζέσκος» ἀπαντᾷ καὶ εἰς Νάξον (1541) (Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ναξιακὰ νοταριακὰ ἔγγραφα. Ε.Α.Ι.Ε.Δ. τ. 4 (1951) σ. 90, 6 (ἔγγρ. 71).

³¹) Βάκη· ἐπων. Ἀγνωστον νῦν.

³³) Λύρης· ἐπων. καὶ σήμερον ἐν Λακωνίᾳ, Λύρης καὶ Λύρας.

³⁴) Βαχό τό χ. τ.δ. Καρυουπόλεως, Γυθείου.

³⁴) Ληγοράκου· ἀντὶ Γληγοράκου, ἀντὶ Γρηγοράκου. (θηλ. Ληγοροῦ, ἡ).

³⁴) Ἀρχοντικόν χ. τ.δ. Μελιτίνης - Λακεδαιμόνος

³⁵) Κάτζαινα· ἀνδρωνυμικόν, ἢ σύζυγος τοῦ Κάτζου. (Περὶ τῆς καταλήξεως, -αῖνα, δηλούσης κυρίως τὴν σύζυγον: βλ. Δ. ΓΕΩΡΓΑΚΑ, Συμβολὴ εἰς τὴν τοπωνυμικὴν ἔρευναν [Ἀθηνᾶ τ. ΜΗ' (1938) σ. 16].

³⁶) Σιρόκου· ἐπων. Ὡς παρωνύμιον καὶ σήμερον ἐν Κίττα - Μ. Μάνης. Καὶ τοπωνυμικὸν «τοῦ Σιρόκου τὸ λαγκάδι» (Καρδαμύλη - Μάνης).

⁴²) Διακουμῆς Μασουράκος. (Ἰταλ. Giacomo) - Γιακουμῆς (Α. ΜΠΟΥΤΟΥΡΑ, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 119). Σύνηθες ἐν Μάνῃ ὡς βαπτιστικὸν καὶ ὡς ἐπώνυμον (Διακουμῆς) - εἰς) - ἄκος), βλ. Π. ΚΑΛΟΝΑΡΟΥ, ἐνθ' ἄν. σ. 132. Ὁμοίως ἐπών. Μασουράκος καὶ σήμερον ἐν Μάνῃ, Μασουρίδης δὲ ἐν Ἀλαγωνίᾳ - Μεσσηνίας.



⁴³ | κ(αί) εγὼ διμητρίς Στζαπατζαρίς βεθεονο.

⁴⁴ | Πλιας πετροντζακος· ημου παρον.

⁴⁵ | Κοσταντις σκορινακος· ημου παρον.

⁴⁶ | Παπα Ιωαννις· κοζομπολακις

⁴⁷ | ητι ηκουσα· απο του ασθενη.

το στομα· εγραψα

8. ἀντί ἐναγῆς 17. ἀντί Καταφυγιώτισσα 20. ἀντί Κάλιαζη 28. ἀντί γιναμένη
γιά γρόσια.

⁴³) Τζαπατζάρης· Τσαπατσάρη οἶκογ. καὶ σήμερον ἐν Καρέα.

⁴⁴) Πετροντσάκος· ὁμοίως καὶ σήμερον οἶκογ.

⁴⁶) Καζομπολάκης· ὁμοίως καὶ σήμερον οἶκογ. Κοζομπόλης καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Μάνης.